

# Η συμβολή της Ορολογίας στη μετάφραση ειδικών κειμένων: το παράδειγμα μίας ορολογικής εργασίας με αντικείμενο την ειδική γλώσσα της Κρυπτολογίας

Πέτρος Πούγγουρας  
*Institut Libre Marie Haps*

## Abstract:

When dealing with a special text a translator may often have to operate as a terminologist, especially in the early phase of his work. In other words, he may have to proceed to a documentation search or even to a punctual, pure terminology research, in order to acquire basic knowledge of the subject field, familiarise with its terminology and phraseology, evaluate the terms already in use and coin new ones if necessary. These needs can be met in a more complete, detailed and profitable -for the translator itself- way by a systematic terminological work in two or more languages. Thus, a master thesis on the basic terminology of Cryptology in both French and English can be a valuable tool for any translator working on a special text in this subject field and in these specific languages. Featuring an introduction to Cryptology, concept diagrams based on concept analysis that always lies behind a systematic terminological work, terminological cards, a glossary, information about the etymology of some of the treated terms and finally Cryptology bibliography, this study aims at helping the translator to achieve the goal of ever more precise and effective communication in the field of special languages.

Keywords: translation, terminology, terminological product, punctual terminology, concept analysis, concept diagram, terminological card.

## 1. Εισαγωγή

Στο πρώτο μέρος της ανακοίνωσης θα κάνουμε μία σύντομη αναφορά στην επιστήμη της Ορολογίας. Θα μας δοθεί έτσι η ευκαιρία να εισαγάγουμε ορισμένες βασικές της έννοιες, χρήσιμες για τη συνέχεια, και κυρίως να διατρέξουμε κάποια από τα σημεία επαφής ανάμεσα στην Ορολογία και τη Μετάφραση. Στόχος μας είναι να καταστήσουμε εμφανή, καταρχάς σε θεωρητικό επίπεδο, ορισμένα από τα οφέλη που η Ορολογία μπορεί να προσφέρει στον μεταφραστή ειδικών κειμένων.

Στο δεύτερο μέρος θα περάσουμε από το θεωρητικό επίπεδο στο πρακτικό, επιχειρώντας να καταδείξουμε τα προαναφερθέντα οφέλη με βάση ένα συγκεκριμένο παράδειγμα: μία ορολογική εργασία με αντικείμενο την ειδική γλώσσα της Κρυπτολογίας. Πρόκειται για μεταπτυχιακή εργασία, η οποία εκπονήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006 στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών *Diplôme d'Etudes Supérieures Spécialisées (D.E.S.S.) en terminologie* στο Institut Libre Marie Haps στις Βρυξέλλες.

## 2. Ορολογία

### 2.1 Ορισμός, αντικείμενα<sup>1</sup>

Ας ξεκινήσουμε το πρώτο μέρος με έναν συνοπτικό ορισμό της Ορολογίας: πρόκειται για την επιστήμη που έχει ως αντικείμενο τη συστηματική περιγραφή και τη μετάδοση της γνώσης μέσω των όρων. Πιο συγκεκριμένα, η Ορολογία ασχολείται με τη μελέτη και περιγραφή των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ των εννοιών ενός θεματικού πεδίου και τη συγκρότηση του συστήματος εννοιών του πεδίου αυτού. Ασχολείται, επίσης, με την συγκριτική εξέταση του συστήματος εννοιών ενός θεματικού πεδίου σε δύο ή περισσότερες γλώσσες, διαδικασία που οδηγεί στην επισήμανση, διατύπωση και τυποποίηση των σχέσεων μεταξύ ισοδύναμων όρων στις γλώσσες αυτές. Τέλος, η Ορολογία αξιοποιεί την πληροφορική τεχνολογία για τη δημιουργία, επεξεργασία, διαχείριση και παρουσίαση ορολογικών δεδομένων, με στόχο την παραγωγή έντυπων

---

<sup>1</sup> Για όλο το υποκεφάλαιο 2.1 βλ. Βαλεοντής 2006: 51-52.

και/ή ηλεκτρονικών ορολογικών προϊόντων, όπως ειδικών λεξικών, γλωσσαρίων, θησαυρών ή βάσεων ορολογικών δεδομένων.

## 2.2 Αποσπασματική ορολογική εργασία<sup>2</sup>

Τα προαναφερθέντα ορολογικά προϊόντα αποτελούν μέσα που ο μεταφραστής έχει στη διάθεσή του ώστε να πραγματοποιήσει με επιτυχία τη διαδικασία αφενός της αναγνώρισης των όρων που περιλαμβάνονται στο κείμενο-πηγή και αφετέρου της εύρεσης των ισοδυναμών τους όρων στη γλώσσα-στόχο, διαδικασία που αποτελεί σημαντική παράμετρο του μεταφραστικού έργου. Σε περίπτωση, όμως, που τα ορολογικά προϊόντα για ένα ορισμένο θεματικό πεδίο είναι ανύπαρκτα ή ανεπαρκή, ο μεταφραστής πιθανώς να χρειαστεί να λειτουργήσει ο ίδιος και ως ορολόγος, κυρίως κατά την αρχική φάση της μετάφρασης. Ίσως χρειαστεί, δηλαδή, να πραγματοποιήσει μία έρευνα τεκμηρίωσης, ή ακόμα και μία μικρής κλίμακας καθαρά ορολογική έρευνα, με στόχο την απόκτηση βασικών γνώσεων για το εκάστοτε θεματικό πεδίο, την εξοικείωση με την ορολογία και τη φρασεολογία του, την εκτίμηση της ‘καταλληλότητας’ των υπάρχοντων όρων του πεδίου και εν ανάγκη τη δημιουργία νέων (Farji-Haguet και Humbley 2003, Sader Feghali 2005). Στις συγκεκριμένες ανάγκες είναι σε θέση να απαντήσει με τρόπο πιο συστηματικό, λεπτομερή και επωφελή μακροπρόθεσμα για τον ίδιο τον μεταφραστή μία εργασία μελέτης της ορολογίας ενός θεματικού πεδίου σε δύο ή περισσότερες γλώσσες.

## 2.3 Εννοιολογική ανάλυση

Πίσω από κάθε ορολογικό προϊόν βρίσκεται –ή θα έπρεπε να βρίσκεται- η εννοιολογική ανάλυση του εκάστοτε θεματικού πεδίου, καθώς αυτή αποτελεί τη βάση στην οποία στηρίζεται η δημιουργία και παρουσίαση ορολογικών δεδομένων. Σε αυτό το σημείο έγκειται και μία από τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στη λεξικογραφία και την ορογραφία: η λεξικογραφική εργασία εγγράφει και παρουσιάζει δεδομένα κατά αλφαβητική σειρά, ενώ η ορογραφική εργασία ακολουθεί θεματική ταξινόμηση των δεδομένων (Farji-Haguet κ.ά. 2003). Ενώ λοιπόν η εννοιολογική ανάλυση προϋποτίθεται για την ανάπτυξη ορολογικών προϊόντων, ο μεταφραστής δεν έχει την ευκαιρία να έρθει σε άμεση επαφή μαζί της και να τη μελετήσει -με το όφελος που έτσι προκύπτει- παρά μόνο στο πλαίσιο μίας εργασίας σαν αυτή που θα μας απασχολήσει.

Η εννοιολογική ανάλυση, στην οποία η Ορολογία προβαίνει, μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερης σημασίας για τη Μετάφραση. Η παρατήρηση του συστήματος εννοιών ενός θεματικού πεδίου, εκτός από τις σημαντικές γνωστικές πληροφορίες που παρέχει στον μεταφραστή για το πεδίο αυτό, μπορεί επίσης να συμβάλει καθοριστικά στην επισήμανση και αντιμετώπιση ορολογικών αναντιστοιχιών που τυχόν υπάρχουν ανάμεσα στη γλώσσα-πηγή και τη γλώσσα-στόχο. Κάτι τέτοιο καθίσταται εμφανές, για παράδειγμα, σε περίπτωση κατά την οποία η πραγματική ισοδυναμία μεταξύ όρων διαφορετικών γλωσσών δεν είναι η προφανής, ή ακόμα σε περίπτωση έλλειψης ισοδυναμίας στη γλώσσα-στόχο. Στη δεύτερη περίπτωση, ο μεταφραστής πιθανώς να χρειαστεί να καλύψει ο ίδιος αυτό το γλωσσικό κενό προσφεύγοντας στη νεολογία, δημιουργώντας δηλαδή μία νέα λεκτική κατασήμευση, έναν νέο όρο, για την έννοια για την οποία διαπίστωσε το κενό. Αλλά και σε αυτήν τη διαδικασία, η μελέτη του συστήματος εννοιών είναι αυτή που θα δώσει στον μεταφραστή πολύτιμες πληροφορίες για τη θέση της εν λόγω έννοιας σε σχέση με τις παρακείμενες της, σε αντιδιαστολή με τις οποίες ορίζεται (Sader Feghali 2005: 7).

---

<sup>2</sup> Απόδοση στα ελληνικά του όρου *travail terminologique ponctuel*.

### 3. Εργασία

#### 3.1 Ταυτότητα

Προχωρώντας στο δεύτερο μέρος της ανακοίνωσης, θα εξετάσουμε την ταυτότητα της εργασίας που θα μας χρησιμεύσει ως παράδειγμα. Πρόκειται για μία μελέτη ορολογική, δίγλωσση, συστηματική, περιγραφική και συγχρονική. Ας δούμε εν συντομία τα παραπάνω χαρακτηριστικά ένα προς ένα:

- Ορολογική, γιατί έχει ως αντικείμενό της τους όρους που περιέχει η ειδική γλώσσα ενός θεματικού πεδίου. Εν προκειμένω, θεματικό πεδίο είναι η επιστήμη της Κρυπτολογίας, της μελέτης δηλαδή της κρυπτογραφίας και της κρυπτανάλυσης. Σημειωτέον ότι η εργασία περιορίζεται στη βασική ορολογία του πεδίου αυτού.

- Δίγλωσση, καθώς πρόκειται για μία εργασία που ασχολείται με τους όρους της Κρυπτολογίας στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα.

- Συστηματική, σε αντιδιαστολή με την αποσπασματική ορολογική εργασία που αναζητά απαντήσεις σε συγκεκριμένα ορολογικά προβλήματα, τα οποία ανακλύπτον στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου κειμένου. Η συστηματική ορολογική εργασία, αντίθετα, αποσκοπεί στο να δομήσει και να μελετήσει ένα θεματικό πεδίο, προτείνοντας μία ολοκληρωμένη ορολογική θεώρηση του πεδίου αυτού (Farji-Haguet κ.ά. 2003).

- Περιγραφική, δεδομένου ότι στοχεύει στην καταγραφή και τη μελέτη της ορολογίας της Κρυπτολογίας και όχι στην αξιολόγησή της. Δεν προβαίνει, για παράδειγμα, σε συστάσεις σχετικά με το ποιοι όροι του πεδίου σε μία συγκεκριμένη γλώσσα πρέπει να θεωρούνται αδόκιμοι, δεκτοί ή προτιμώμενοι από άλλους, κάτι που θα αποτελούσε αντικείμενο μίας ρυθμιστικής ορολογικής εργασίας (Farji-Haguet κ.ά. 2003).

- Συγχρονική, αφού δεν ενδιαφέρεται για τη διαχρονική εξέλιξη των όρων της Κρυπτολογίας αλλά επικεντρώνεται στην καταγραφή και τη μελέτη τους σε μία δεδομένη στιγμή.

#### 3.2 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της εν λόγω εργασίας συνίσταται επιγραμματικά στα εξής στάδια (με τη σειρά που πραγματοποιήθηκαν): έρευνα τεκμηρίωσης και συγκρότηση σώματος έντυπων και ηλεκτρονικών κειμένων σε κάθε μία από τις γλώσσες εργασίας, εντοπισμός των βασικών εννοιών του πεδίου και 'εξόρυξη' των αντίστοιχων όρων (*extraction de termes*), συγκρότηση των εννοιών σε σύστημα εννοιών και αποτύπωσή τους στα εννοιολογικά διαγράμματα και, τέλος, σύνταξη ορολογικών δελτίων.

#### 3.3 Τμήματα

Διατρέχοντας, στη συνέχεια, τα βασικά τμήματα, από τα οποία η εν λόγω εργασία αποτελείται, φιλοδοξούμε να αναδείξουμε, πρακτικά πλέον, τη συνεισφορά που μπορεί να έχει στο μεταφραστικό έργο.

Πρώτο τμήμα της εργασίας είναι η εισαγωγή στην Κρυπτολογία, στο θεματικό πεδίο δηλαδή που αποτελεί αντικείμενό της. Με το πλήθος τόσο των ιστορικών όσο και των τεχνικών πληροφοριών, καθώς και των επεξηγηματικών σχημάτων, που περιέχει, η εισαγωγή αυτή επιτρέπει στον αναγνώστη να παρακολουθήσει τις τεχνικές εξελίξεις της Κρυπτολογίας από τη γέννησή της μέχρι το σημείο όπου βρίσκεται σήμερα. Αυτή η στοιχειώδης κατάρτιση στην Κρυπτολογία αποτελεί σημαντικό εφόδιο για την επιτυχή επιτέλεση του μεταφραστικού έργου, βάση για τυχόν επιθυμητή εξειδίκευση του μεταφραστή στο συγκεκριμένο πεδίο και προϋπόθεση για τη δυνατότητά του να κατανοεί, να αξιολογεί, να χρησιμοποιεί και να ανανεώνει, εν ανάγκη, την ορολογία του πεδίου, καθώς και να εντοπίζει εύστοχα τις ισοδυναμίες αυτής σε διάφορες γλώσσες. Δε θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι μία τέτοιου είδους εισαγωγή θα μπορούσε να υποκαταστήσει, ως ένα βαθμό βέβαια, τον ειδικό, με τον οποίο ο μεταφραστής

ενδεχομένως να χρειαστεί να επικοινωνήσει για την αντιμετώπιση προβλημάτων κατανόησης, και κατ'επέκταση προβλημάτων μετάφρασης, που συμβαίνει να συναντά δουλεύοντας πάνω σε ειδικά κείμενα.

Επόμενο και σημαντικό τμήμα της εργασίας που εξετάζουμε αποτελούν τα εννοιολογικά διαγράμματα της Κρυπτολογίας, οι γραφικές παραστάσεις δηλαδή του σχετικού συστήματος εννοιών, χωρισμένου σε επιμέρους υπο-συστήματα.<sup>3</sup> Τα εννοιολογικά διαγράμματα συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση μίας συνολικής εικόνας για το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο τόσο στο γνωστικό όσο και στο γλωσσικό επίπεδο, αφού πληροφορούν τον αναγνώστη για τις έννοιες, οι οποίες το συνθέτουν, για τις μεταξύ τους σχέσεις, καθώς και για τους όρους που τις κατασημαίνουν. Πολύ σημαντικό εδώ είναι το στοιχείο της δομής, αφού σε περίπτωση που οι σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες έννοιες δε λαμβάνονταν υπόψη και δεν καταγράφονταν, θα μιλούσαμε για πεδίο –και όχι για σύστημα- εννοιών, για μία απλή παράθεσή τους δηλαδή και όχι αναπαράστασή τους σε ένα δομημένο σύνολο (Βαλεοντής 2006: 22). Επιπλέον, δεδομένου ότι οι έννοιες αποτελούν τους νοητικούς αντιπροσώπους των αντικειμένων, τα εννοιολογικά διαγράμματα καθίστανται φορείς της ανθρώπινης γνώσης, εν προκειμένω στο πεδίο της Κρυπτολογίας. Παρόλο που ο ρόλος τους είναι θεμελιώδης στο πλαίσιο κάθε –συστηματικής τουλάχιστον- ορολογικής εργασίας, περιοριζόμαστε εδώ σε αυτήν τη σύντομη αναφορά, καθώς έχει γίνει ήδη λόγος στο πρώτο μέρος για τη σημασία της εννοιολογικής ανάλυσης και ιδιαίτερα για τη συμβολή της στη μετάφραση.

Όσον αφορά στα ορολογικά δελτία της εν λόγω εργασίας, θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε καλύτερα τη δυναμική προσφορά τους στον μεταφραστή εξετάζοντας εν συντομία τη δομή τους, τα πεδία δηλαδή που περιέχουν.<sup>4</sup> Τα πεδία αυτά, κατά τη σειρά εμφάνισής τους, είναι τα εξής:

- Ο αριθμός κατάταξης της έννοιας στα εννοιολογικά διαγράμματα. Πρόκειται για χρηστική πληροφορία, χάρη στην οποία ο αναγνώστης ανατρέχει ευκολότερα στα εννοιολογικά διαγράμματα προς αναζήτηση ενός συγκεκριμένου όρου (ουσιαστικά της έννοιας που κρύβεται πίσω του). Επιπλέον, ο αριθμός κατάταξης της έννοιας τον βοηθά να παρακολουθήσει τη θεματική –και όχι αλφαβητική- παρουσίαση των όρων, η οποία χαρακτηρίζει, όπως είδαμε προηγουμένως, ένα ορολογικό προϊόν.

- Το υπο-πεδίο, στο οποίο ανήκει η έννοια και άρα εμφανίζεται ο όρος. Πρόκειται επίσης για χρηστική πληροφορία, καθώς για λόγους πρακτικούς, αλλά και ακρίβειας, το σύστημα εννοιών του εκάστοτε θεματικού πεδίου διασπάται συνήθως από τον ορολόγο σε επιμέρους υπο-συστήματα, κάτι που συμβαίνει και στην εν λόγω εργασία.

- Ο όρος, ή *εισόδιος όρος* σύμφωνα με την ορολογία της Ορολογίας. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, καθώς αυτό επηρεάζει και το έργο του μεταφραστή, ότι σε περίπτωση συνωνυμίας ο όρος, ο οποίος τίθεται επικεφαλής του ορολογικού δελτίου και έτσι προκρίνεται σε σχέση με τους υπόλοιπους, αποτελεί ουσιαστικά υποκειμενική επιλογή του ορολόγου. Θα μπορούσε, δηλαδή, να είχε επιλεγεί στη θέση του κάποιος άλλος από τους συνώνυμους όρους αντί αυτού. Η επιλογή του μπορεί να βασίζεται σε διάφορα κριτήρια. Εν προκειμένω, και με δεδομένο ότι έχουμε να κάνουμε με μία περιγραφική ορολογική εργασία, η επιλογή των εισόδιων όρων έγινε με βάση τα κριτήρια της συχνότητας χρήσης κάθε όρου και του κοινού, στο οποίο η εργασία απευθύνεται, ενώ στην περίπτωση μίας ρυθμιστικής ορολογικής εργασίας θα βασιζόταν κυρίως στην αξιολόγηση κάποιου από τους συνώνυμους όρους ως προτιμώμενου.

---

<sup>3</sup> βλ. Παράρτημα Α.

<sup>4</sup> βλ. Παράρτημα Β.

- Οι γραμματικές πληροφορίες για τον όρο και συγκεκριμένα η γραμματική κατηγορία, στην οποία ανήκει, το γένος του και ο αριθμός στον οποίο συναντάται, αν για παράδειγμα πρόκειται για όρο που υφίσταται μόνο στον πληθυντικό αριθμό.

- Ο ορισμός, η παράσταση δηλαδή της έννοιας που ο όρος κατασημαίνει μέσω μίας περιγραφικής δήλωσης που εξυπηρετεί τη διαφοροποίησή της από συναφείς έννοιες. Ένας επιτυχής ορισμός αντιπροσωπεύει πλήρως την οριζόμενη έννοια, με άλλα λόγια ισοδυναμεί με αυτή και μπορεί να την αντικαταστήσει. Φανερώνει το βάθος της έννοιας, το σύνολο δηλαδή των ουσιωδών χαρακτηριστικών που τη συνιστούν, καθώς και το πλάτος της, το σύνολο των αντικειμένων που αντιπροσωπεύει, διαδραματίζοντας έτσι πρωτεύοντα ρόλο όσον αφορά στην αντίληψή της από τον αναγνώστη (Βαλεοντής 2006: 34, 43).

- Το συγκεκριμένο, το οποίο συμπληρώνει τον ορισμό και έχει διπλή λειτουργία: αποσαφηνίζει το βάθος και το πλάτος της έννοιας και/ή μαρτυρεί τη χρήση της λεκτικής της κατασήμανσης, του αντίστοιχου δηλαδή όρου, στον γραπτό λόγο (Βαλεοντής 2006: 79).

- Τα συνώνυμα, με άλλα λόγια οι συνώνυμοι όροι που τυχόν υπάρχουν για την εκάστοτε έννοια. Μιλήσαμε παραπάνω για τη διαδικασία επιλογής του εισόδιου όρου μεταξύ των συνώνυμων, οι υπόλοιποι εκ των οποίων καταχωρούνται στο εν λόγω πεδίο.

- Σημειώσεις, γλωσσικές ή τεχνικής φύσης, οι οποίες προσφέρουν συμπληρωματικές πληροφορίες είτε για τον όρο αυτό καθεαυτό είτε για την έννοια που κατασημαίνει.

- Παραπομπές σε άλλα ορολογικά λήμματα της εργασίας, τα οποία παρουσιάζουν εννοιολογική ή γλωσσική συνάφεια με τον αναλυόμενο όρο και άρα ενδιαφέρον ως προς αυτόν.

Αξίζει να αναφερθεί ότι τα ορολογικά δελτία θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν επίσης πλήθος άλλων πληροφοριών σχετικών με τον εισόδιο όρο. Ενδεικτικά αναφέρουμε ένα πεδίο αφιερωμένο σε κοινωνιο-ορολογικές πληροφορίες ή σε πληροφορίες φρασεολογικές, όπως για παράδειγμα οι συνδυασμοί λέξεων (*collocations*) που διαμορφώνονται στη γλώσσα με άξονα τον εκάστοτε όρο. Στη δεύτερη περίπτωση, το 'κέρδος' του μεταφραστή θα ήταν η απόκτηση πληρέστερης γνώσης των ειδίων γλωσσικών μέσων έκφρασης που χαρακτηρίζουν την ειδική γλώσσα της Κρυπτολογίας, γεγονός ιδιαίτερα χρήσιμο για τη δουλειά του.

Επιπλέον, χάρη στο γλωσσάριο που η εργασία περιλαμβάνει, ο μεταφραστής αποκτά πρόσβαση σε μία ευρύτερη συλλογή όρων της Κρυπτολογίας, πέρα από αυτούς που αναλύονται στα ορολογικά δελτία.<sup>5</sup> Η συλλογή αυτή παρουσιάζεται σε δύο καταλόγους: στον πρώτο κατάλογο οι όροι καταγράφονται αλφαβητικά στη γαλλική γλώσσα και συνοδεύονται από τους ισοδύναμους τους στην αγγλική, ενώ στο δεύτερο κατάλογο συμβαίνει το αντίστροφο. Η δυνατότητα αξιοποίησης του γλωσσαρίου κατά τη μεταφραστική δραστηριότητα είναι προφανής.

Εκτός από τα κύρια τμήματά της, μία ορολογική εργασία ενδέχεται να περιλαμβάνει επίσης συμπληρωματικά τμήματα εν είδει παραρτημάτων. Πράγματι, στην περίπτωση της εργασίας που μας απασχολεί προτείνεται ένα τμήμα αφιερωμένο στην ετυμολογική ανάλυση ορισμένων από τους όρους που παρουσιάζονται στα ορολογικά της δελτία.<sup>6</sup> Η ανάλυση αυτή, εκτός από το ότι παρέχει συμπληρωματικές πληροφορίες για τους συγκεκριμένους όρους, λειτουργεί κυρίως ως παράδειγμα για το πώς η μελέτη της ετυμολογίας ενός όρου μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση της ρίζας ή των ριζών του, των συνθετικών, από τα οποία ο όρος τυχόν προέρχεται, καθώς και του τρόπου, με

---

<sup>5</sup> βλ. Παράρτημα Γ.

<sup>6</sup> βλ. Παράρτημα Δ.

τον οποίο σχηματίστηκε, συμβάλλοντας έτσι στην αντίληψη από τον αναγνώστη της έννοιας που ο όρος κατασημαίνει. Το όφελος για τον μεταφραστή εδώ είναι διπλό: αφενός η εξοικείωση με τους τρόπους σχηματισμού όρων, εξοικείωση χρήσιμη σε περίπτωση ανάγκης δημιουργίας νεολογισμών, και αφετέρου η δυνατότητα επίτευξης της καλύτερης δυνατής κατανόησης της ‘σημασίας’ ενός όρου (Sader Feghali 2005: 6).

Τέλος, με την παράθεση των βιβλιογραφικών αναφορών των έντυπων και ηλεκτρονικών εγγράφων που συγκροτούν τα δύο σώματα κειμένων της εργασίας, ο μεταφραστής έχει στη διάθεσή του μία αρκετά πλήρη βιβλιογραφία για το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο, στην οποία μπορεί να ανατρέξει για περαιτέρω μελέτη σημείων που ενδεχομένως τον ενδιαφέρουν ιδιαίτερα. Ακόμα, ο μεταφραστής μπορεί να χρησιμοποιήσει μεμονωμένα τη βιβλιογραφία αυτή για δικές του αποσπασματικές ορολογικές έρευνες, παρακάμπτοντας την υπόλοιπη εργασία.

### *3.4 Χρησιμότητα*

Παρά τα οφέλη που ο μεταφραστής μπορεί να προσδοκά χρησιμοποιώντας μία τέτοιου είδους εργασία ως βοήθημα για τη δουλειά του, πρέπει να σημειωθεί ότι η δυνατότητα αξιοποίησής της υπόκειται σε έναν σημαντικό περιορισμό: το χρόνο που ο ίδιος ο μεταφραστής μπορεί να διαθέσει. Δεδομένου του όγκου των πληροφοριών που μία συστηματική ορολογική εργασία θέτει στη διάθεσή του, η προσφυγή σε αυτήν ενδείκνυται κυρίως σε περιπτώσεις, στις οποίες ο μεταφραστής προτίθεται να επενδύσει χρόνο για να επιτύχει συγκεκριμένες, βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες, επιδιώξεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε την αναζήτηση του βέλτιστου αποτελέσματος στο πλαίσιο της μετάφρασης ενός συγκεκριμένου ειδικού κειμένου, σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, ή την εμβάθυνση σε ένα θεματικό πεδίο και την εξειδίκευση του μεταφραστή σε αυτό, σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Σε διαφορετική περίπτωση, όταν δηλαδή ο μεταφραστής στοχεύει ‘απλώς’ στην κατανόηση της έννοιας που ένας όρος κατασημαίνει, στην εύρεση ισοδυναμιών στη γλώσσα-στόχο για τους όρους του εκάστοτε κειμένου ή στην εξοικείωση με τη φρασεολογία ενός πεδίου, τα διάφορα ορολογικά προϊόντα που αναφέρθηκαν στο πρώτο μέρος –άλλα με περισσότερες και άλλα με λιγότερες παρεχόμενες πληροφορίες- επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες του.

## **4. Επίλογος**

Επιχειρήσαμε με αυτήν την ανακοίνωση να αναφερθούμε, ακροθιγώς έστω, στη συμβολή της Ορολογίας στη μετάφραση ειδικών κειμένων και ειδικότερα να δείξουμε πώς μία εργασία μελέτης της βασικής ορολογίας της Κρυπτολογίας στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση ενός προς μετάφραση κειμένου που άπτεται του συγκεκριμένου θεματικού πεδίου. Με την εισαγωγή, τα εννοιολογικά διαγράμματα, τα ορολογικά δελτία, το γλωσσάριο και τα υπόλοιπα τμήματα που μία τέτοια εργασία περιέχει, ο μεταφραστής αποκτά μία σημαντική πηγή πληροφοριών τόσο στο γνωστικό όσο και στο γλωσσικό επίπεδο, την οποία μπορεί να αξιοποιήσει για τη βελτιστοποίηση του έργου του.

Ως επίλογο αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι Μετάφραση και Ορολογία έχουν ένα κοινό βασικό χαρακτηριστικό: μοιράζονται το στόχο για ακριβή και αποτελεσματική επικοινωνία στο πεδίο των ειδικών γλωσσών και πιο συγκεκριμένα των ειδικών κειμένων. Η συνέργεια των δύο επιστημών, μέσα από τη συνεργασία των ανθρώπων τους, μπορεί να καταστήσει τον στόχο αυτό πιο εφικτό.

### **Βιβλιογραφικές αναφορές**

Βαλεοντής Κ. «Οι σύγχρονες διαγλωσσικές αρχές της Ορολογίας και η εφαρμογή τους στην ελληνική γλώσσα». Σεμιναριακή διάλεξη στη Γ.Δ. Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες, 11 Μαΐου 2006.

Farji-Haguet D. και Humbley J. (2003). “Cours Terminologie DESS”.  
[http://www.eila.jussieu.fr/~juilliar/sitetermino/cours/cours\\_total\\_deb\\_john\\_2003.htm](http://www.eila.jussieu.fr/~juilliar/sitetermino/cours/cours_total_deb_john_2003.htm).

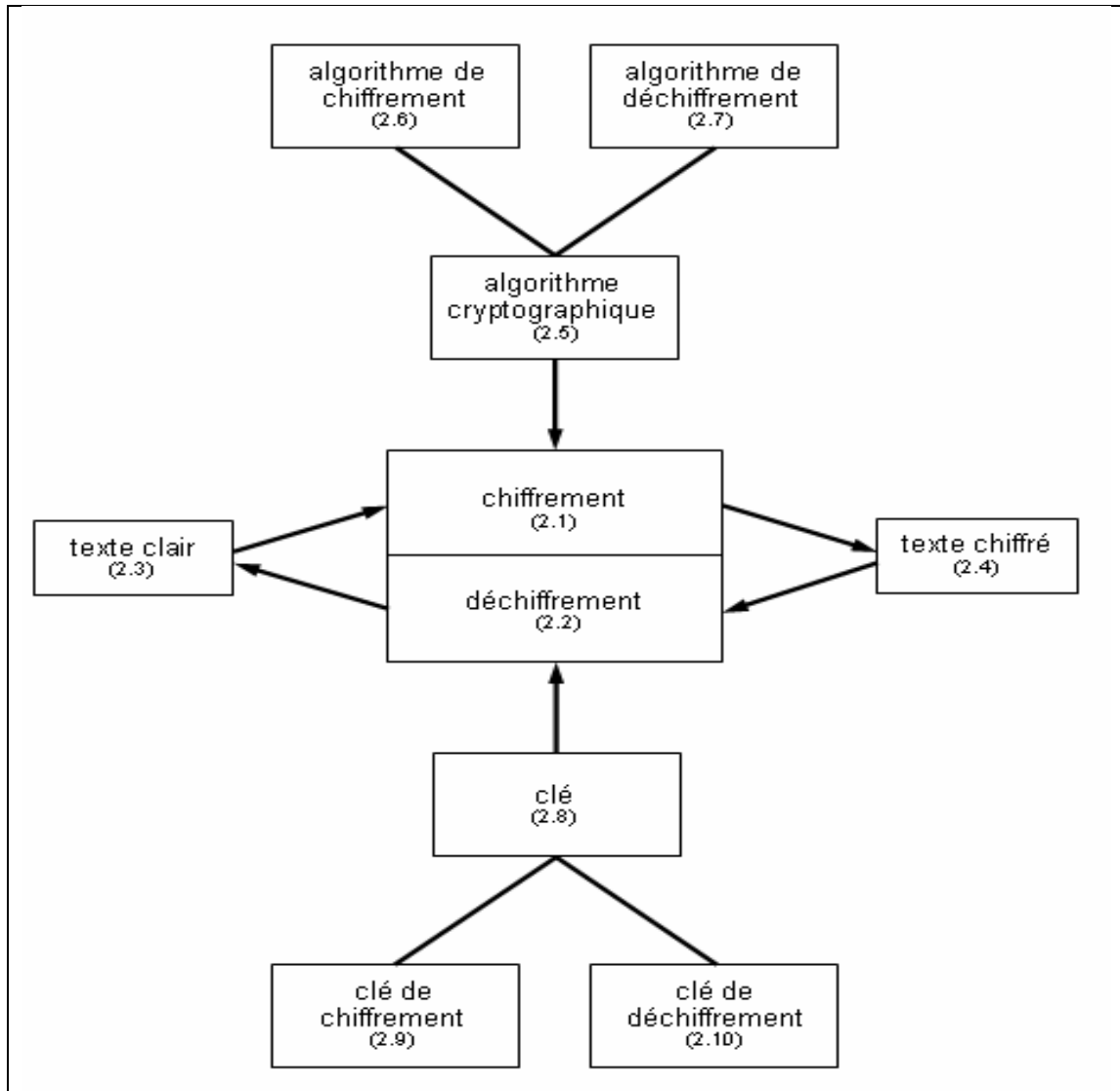
Poungouras P. (2006). “Terminologie de la cryptologie”. Μεταπτυχιακή εργασία στο πλαίσιο του D.E.S.S. en terminologie. Haute Ecole Léonard de Vinci, Institut Libre Marie Haps, Βρυξέλλες.

Sader Feghali L. (2005). “Pour une terminologie traductionnelle tridimensionnelle et personnalisée”. In *Annales de l'Institut de langues et de traduction* ; 10. <http://www.certa.usj.edu.lb/files/alkimiya.htm>.

## Παράρτημα

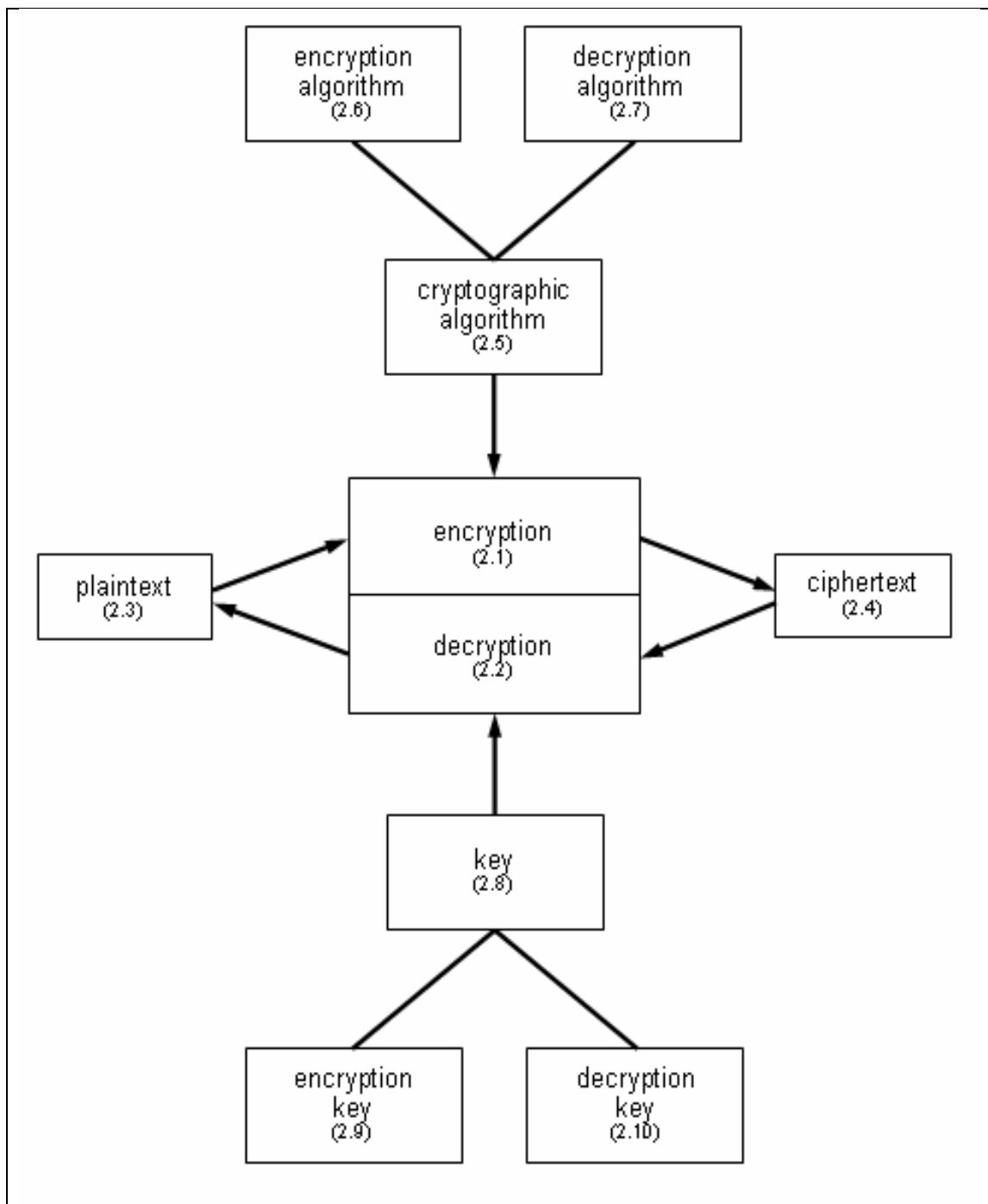
### A. Ενοιδιαγράμματα - παράδειγμα

A.1. *Procédure cryptographique* [Poungouras 2006: 77]





A.2. Cryptographic procedure [Poungouras 2006: 81]



B. Ορολογικά δελτία – παράδειγμα [Poungouras 2006: 85]

N°	1.1
Sous-domaine	
<b>Français</b>	<b><u>cryptologie</u></b>
<i>Category</i>	<i>n.</i>
<i>Genre</i>	<i>fém.</i>
<i>Nombre</i>	
Définition	(C) L'étude de la science de rendre un message inintelligible et/ou de détecter sa modification non autorisée en utilisant un algorithme spécifique en combinaison avec une valeur, de façon que seule une personne connaissant la valeur nécessaire puisse retrouver la forme intelligible du message et/ou modifier le message, ainsi que de la science d'obtenir les résultats mentionnés sans connaître la valeur exigée pour le faire et sans être détecté.  <u>F.KOEUNE</u>
Contexte	La <u>cryptologie</u> regroupe la <u>cryptographie</u> , qui est la science de garder secret de messages et la <u>cryptanalyse</u> , qui est l'art de décrypter des messages chiffrés.  ESN04, p. 1
Synonymes	
Notes	<u>ling.</u> Le terme <b>cryptologie</b> a été longtemps utilisé à tort comme un synonyme du terme <b>cryptographie</b> . Ce n'est que depuis un demi-siècle que sa définition moderne a été largement adoptée.
<u>VA</u>	
<b>English</b>	<b><u>cryptology</u></b>
<i>Category</i>	<i>n.</i>
<i>Gender</i>	
<i>Number</i>	
Definition	(C) The study of the science of rendering a message unintelligible and/or detecting its unauthorized alteration by using a specific algorithm in combination with a value, so that only a person with knowledge of the necessary value can recover the intelligible form of the message and/or alter the message, as well as of the science of obtaining the previous results without knowledge of the value required in order to do so and without being detected.  <u>B.PRENEEL</u>
Context	<u>Cryptology</u> is the study of cryptography and cryptanalysis.  INF06, p. 6
<u>Synonyms</u>	
Notes	<u>ling.</u> The term <b>cryptology</b> was long used as a synonym for <b>cryptography</b> . Only in the last half century has its modern definition become widely adopted. (NEW97, p. 77)
SA	

Γ. Γλωσσάριο – παράδειγμα [Poungouras 2006: 181]

<b>FR</b>	<b>EN</b>
(par ordre alphabétique)	
<b>adversaire</b>	<b>adversary</b>
<b>algorithme</b>	<b>algorithm</b>
<b>algorithme de compression</b>	<b>compression algorithm</b>
<b>algorithme de hachage</b>	<b>hash algorithm</b>
<b>algorithme de sécurité</b>	<b>security algorithm</b>
<b>algorithme de signature</b>	<b>signature algorithm</b>
<b>attaque de l'homme au milieu</b>	<b>man-in-the-middle attack</b>
<b>attaque des anniversaires</b>	<b>birthday attack</b>
<b>attaque par collision</b>	<b>collision attack</b>
<b>attaque par dictionnaire</b>	<b>dictionary attack</b>
<b>attaque sur la première préimage</b>	<b>first pre-image attack</b>
<b>attaque sur la seconde préimage</b>	<b>second pre-image attack</b>
<b>authenticité</b>	<b>authenticity</b>
<b>autorité de certification (AC)</b>	<b>certification authority (CA)</b>
<b>bit</b>	<b>bit</b>
<b>canal non-sécurisé</b>	<b>non-secure channel</b>
<b>canal sécurisé</b>	<b>secure channel</b>
<b>carte à puce</b>	<b>chip card</b>
<b>carte bancaire</b>	<b>bank card</b>
<b>carte intelligente</b>	<b>smart card</b>
<b>centre de distribution de clés</b>	<b>key distribution center</b>
<b>certificat</b>	<b>certificate</b>
<b>certificat à clé publique</b>	<b>public-key certificate</b>
<b>certificat d'identification</b>	<b>identification certificate</b>
<b>certificat numérique</b>	<b>digital certificate</b>
<b>certification</b>	<b>certification</b>
<b>clé auto-signée</b>	<b>self-signed key</b>
<b>clé compromise</b>	<b>compromised key</b>
<b>clé de registre</b>	<b>register key</b>

## Δ. Ετυμολογική ανάλυση

Δ.1. Παράδειγμα [Poungouras 2006: 194]

- **cryptanalyse** < gr. *crypt(o)-*, de « cryptos » [caché], + fr. *analyse*, du gr. « *analysis* » [décomposition, résolution].  
= la décomposition d'un message inintelligible, pour que son sens caché soit révélé.  
? *recomposition*
  
- **cryptographie** < gr. *crypt(o)-*, de « cryptos » [caché], + gr. – *graph(o)-*, de « *graphein* » [écrire], + *-ie* [fait de].  
= le fait d'écrire ou de rendre un message inintelligible.  
? *confixation*
  
- **cryptologie** < gr. *crypt(o)-*, de « cryptos » [caché], + gr. – *log(o)-*, de « logos » [discours], + *-ie* [fait de].  
= le fait de parler / s'occuper de messages inintelligibles.  
Note : étant donné que « logos » a aussi le sens [raison], le suffixe *-logie* (emprunté au grec classique *-logia* par le latin *-logia* puis par le français *-logie*) sert à désigner des sciences (p.ex. *biologie*). Par conséquent :  
*cryptologie* = la science qui s'occupe de messages inintelligibles.  
? *confixation*

#### 4.2. Υπόμνημα

<i>Σύμβολο</i>	<i>Ερμηνεία</i>
<	προέλευση
=	σημασία
?	τρόπος παραγωγής